

INNE KIERUNKI BADAŃ I AKTYWNOŚĆ PRACOWNIKÓW ZAKŁADU MYKOLOGII

Badania grzybów poza Polską

T. Majewski badał grzyby m.in. Ukrainy, wyspy Bali, Borneo, Ekwadoru, Indonezji, Japonii, Meksyku, Nowej Gwinei, Peru, Półwyspu Malajskiego i Rwandy (Majewski 1988b, c; 1989b; Majewski & Nowak 1982; Majewski & Sugiyama 1985a, b, c, 1986; Sugiyama & Majewski 1985b, c, 1987).

A. Chlebicki badał głównie grzyby z dawnej klasy *Pyrenomycetes* (*Ascomycota*) zebrane w obszarach arktyczno-górskich Austrii, Bułgarii, Chile, Czech, Grenlandii, Kazachstanu, Rosji, Rumunii, Słowacji, Szwecji, Ukrainy i Włoch, a zwłaszcza gatunki występujące na *Dryas octopetala*. Badał także grzyby z podgromady *Ustilaginomycotina* zebrane w Chile, Indiach oraz Kazachstanie (1993a, b, 1996, 1998a, 2002a, 2005, 2009a, b, Chlebicki & Knudsen 2001; Chlebicki & Trigiene 1995, Chlebicki & Raitvir 2003, Chlebicki & Suková 2004, Chlebicki & Suková 2005, 2005a, Chlebická & Chlebicki 2007, Chlebicki & Chlebická 2007, Lutz i in. 2008, Chlebicki 2009, Stadler i in. 2010).

Z. Heinrich była współautorem prac o grzybach z Spitsbergenu i Południowych Szetlandów (Gumińska, Heinrich & Olech 1991, 1994).

W. Wojewoda, Z. Heinrich, H. Komorowska, K. Zarzycki i jego żona, dr Barbara Zarzycka w latach 1982-1986 zebrali w Korei Północnej bogate materiały w trakcie kilku ekspedycji. „Macrofungi of North Korea collected in 1982-1986” W. Wojewody, Z. Heinrich i H. Komorowskiej (2004) to pierwsze opracowanie grzybów wielkoowocnikowych Korei Północnej obejmujące ok. 430 gatunków. Wcześniejsze informacje o grzybach tego kraju były opublikowane w języku koreańskim i jako takie stosunkowo rzadko cytowane w literaturze światowej (Wojewoda 2001, Wojewoda i in. 1990, 1994).

A. Ronikier prowadzi badania m. in. w Alpach, Karpatach i Pirenejach, we Francji, Hiszpanii, Rumunii i Słowacji, a także w Skandynawii, np. w Finlandii i Szwecji, oraz w Argentynie i Stanach Zjednoczonych.

M. Piątek prowadzi badania *Ustilaginomycotina* w Afryce: Beninie, Egipcie, Ghanie, Kamerunie oraz Togo. Studiował także materiały zielnikowe pochodzące z wszystkich kontynentów świata (z wyjątkiem Antarktydy).

D. Karasiński prowadzi badania taksonomiczne nad grzybami z dawnego rzędu *Aphylllophorales* (głównie grzyby kortycjoidalne) w Europie (Austria, Czechy, Francja, Słowacja, Włochy) i Ameryce Południowej (Boliwia). Studiował typy i inne materiały zielnikowe pochodzące z Europy, Afryki, Ameryki Południowej, Ameryki Północnej i Azji. Badał również *Agaricomycetes* zebrane na Antarktydzie (Osyczka i in. 2012).

Opublikowano nowe gatunki grzybów dla Białorusi, Chile, Czeskiej Republiki, Ekwadoru, Grenlandii, Indonezji, Japonii, Kazachstanu, Kamerunu, Korei Północnej, Mauritiusa, Madagaskaru, Meksyku, Nowej Gwinei, Peru, Półwyspu Malajskiego, Rosji i Ukrainy.

Czerwone listy grzybów i śluzowców

Opracowania poświęcone zanikaniu grzybów wielkoowocnikowych zostały zainicjowane przez Wojewodę (1986, 1976b). Maria Ławrynowicz i W. Wojewoda opracowali „Czerwoną listę grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce”. Ukazały się trzy wydania tej listy (Wojewoda & Ławrynowicz 1986, 1992, 2006). W pierwszym z tych wydań zamieszczono spis 800 gatunków w drugim 1013 gatunków a w trzecim 892 gatunki. Z kolei A. Ronikier uczestniczyła w wydaniu „Czerwonej listy śluzowców rzadkich

w Polsce” (Drozdowicz i in. 2006). Zostały też opracowane lokalne czerwone listy dla polskich Karpat i obszaru Górnego Śląska (Wojewoda 1991b, 1999a).

Historia botaniki, mykologii i fitopatologii

T. Majewski, W. Wojewoda i A. Chlebicki zajmowali się historią botaniki, fitopatologii i mykologii. Dzięki ich aktywności powstał szereg opracowań biograficznych, poświęconych badaczom, m.in. wybitnym polskim i zagranicznym uczonym. Chlebicki (1987, 1991c, 2004) pisał o J. Mądalskim, w innych artykułach o J. I. Łagowskim oraz E. Skwirzyńskiej i J.B. Falińskim; T. Majewski o T. Dominiku, Z. Dąbrowskim, pierwszym dyrektorzem Instytutu Ochrony Roślin, K. Kaniewskim, S. Krupce, R. Kruszyńskim, F. Lilienfeldównie, J. I. Łagowskim, A. Michalskim, J. Miechowiczu, A. Nespiaku, I. Rejment-Grochowskiej i J. Woronieckiej-Siemaszkowej. Książkową monografię poświęcił L. Grabowskiemu (Majewski 1981a), a także scharakteryzował fitopatologię w działalności Puławskich Instytutów Rolniczych (Majewski 1982). W. Wojewoda pisał o F. Błońskim, S. Chełchowskim, S. Domańskim, M. A. Donku, B. Eichlerze, B. Gumińskiej, M. A. Mazarakim, Z. Namysłowskim, A. Pilácie, B. Zysce, a w obszernym opracowaniu o działalności na polu mykologii wybitnego polskiego botanika i mykologa M. Raciborskiego (Wojewoda 1987a). A. Miśkiewicz i M. Ronikier (2002) napisali artykuł poświęcony pamięci wybitnego szwajcarskiego mykologa J. Favre’a.

Zbiory grzybów i śluzowców

Od 1969 roku W. Wojewoda zaczął gromadzić grzyby do kolekcji grzybów. Obecnie (w 2012 r.) znajduje się ponad 60 000 torebek numerowanych i co najmniej połowa z tego nie numerowanych. Jest to największy zbiór grzybów w Polsce. Główna część kolekcji to materiały zebrane przez W. Wojewodę, H. Komorowską, Z. Heinrich i M. Piątka. Znajdują się tam także zbiory mykologów z przed pierwszej i drugiej wojny światowej (np. J. Krupy, B. Namysłowskiego i wielu innych). W 2002 r. do kolekcji grzybów IB PAN został dołączony jako depozyt niezwykle cenny zbiór grzybów Stanisława Domańskiego z Wydziału Leśnego Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie. Zbiór grzybów S. Domańskiego zawiera około 100 typów opisanych przez niego taksonów grzybów nowych dla nauki. W 2010 roku T. Majewski przekazał kolejny niezwykle cenny zbiór grzybów *Laboulbeniales* wraz z kolekcją owadów i typów nomenklatorycznych, kolekcją rdzy i literaturę. Kolejną ważną kolekcją są grzyby zebrane na roślinach z rodzaju *Dryas* przez A. Chlebickiego.

W Zakładzie, oprócz kolekcji grzybów, znajduje się kolekcja śluzowców (KRAM M). Kolekcja ta została wyłączony z zielnika głównego KRAM jako osobna kolekcja w roku 2003. Zbiór ten liczy około 1500 okazów, z czego większość stanowi kolekcja H. Krzemienieńskiej. Najstarsze zbiory pochodzą z XIX w., są to głównie okazy zbierane przez M. Raciborskiego. W zielniku znajduje się co najmniej 30 typów nomenklatorycznych (gatunki opisane przez M. Raciborskiego, H. Krzemienieńską i A. Ronikier).

Zdobywanie stopni i tytułów naukowych

W trakcie działalności naszej jednostki siedmiu pracowników uzyskało stopień doktora (A. Chlebicki, Z. Heinrich, D. Karasiński, H. Komorowska, T. Majewski, M. Piątek, A. Ronikier), trzech stopnie doktora habilitowanego (A. Chlebicki, T. Majewski, W. Wojewoda), oraz trzy tytuły profesora (T. Majewski, W. Wojewoda, A. Chlebicki). J. Łuszczynski z Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach uzyskał stopień doktora a jego promotorem był W. Wojewoda.

W. Wojewoda był zaangażowany w prowadzeniu prac magisterskich pięciu osób (B. Książek - UJ, A. Maj - Akademia Pedagogiczna w Krakowie, M. Piątek - Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie, M. Z. Szczepka i L. Trząski - Uniwersytet Śląski w Katowicach).

Pracownicy naszego Zakładu byli recenzentami, konsultantami prac doktorskich oraz habilitacyjnych a także brali udział w postępowaniach o nadanie tytułu i stanowiska profesora.

DYDAKTYKA I UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O GRZYBACH I ŚLIZOWCACH

Klucz do oznaczania grzybów pt. „Grzyby i ich oznaczanie” autorstwa B. Gumińskiej i W. Wojewody doczekał się czterech wydań (1968, 1983, 1985, 1988). W. Wojewoda, Turowska I. oraz Podbielkowski Z. byli autorami skryptu dla studentów Wydziału Farmacji ówczesnej Akademii Medycznej w Krakowie (Turowska i in. 1971, 1976, 1986).

T. Majewski prowadził wykłady z botaniki ogólnej w filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Wykłady dotyczące „Ochrony grzybów w lesie” dla studentów Wydziału Leśnego Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie prowadził W. Wojewoda, ponadto prowadził wykłady dla słuchaczy Podyplomowego Studium Ochrony Przyrody AR w Krakowie. W. Wojewoda wygłaszał także wykłady dla nauczycieli biologii w liceach ogólnokształcących Krakowa, prowadził także wycieczki mykologiczne dla uczniów szkół średnich i mieszkańców Krakowa. Kolejną ważną inicjatywą w upowszechnianiu wiedzy o grzybach były wydania atlasów grzybów, w tym „Poradnik grzybiarza” W. Wojewody (1992, 2003) był wydany w dużym nakładzie. W. Wojewoda był autorem przekładu wydań atlasu grzybów (Svrček & Vančura 1987, 1993). W. Wojewoda brał udział w opracowywaniu kilkuset haseł o tematyce mykologicznej w dwu encyklopediach (Wojewoda 1998b, c, d, e, f, g, 1999c, d, e, 2000b, c, d, e, 2002b). Ponadto mykolodzy z IB PAN są autorami i współautorami bardzo wielu popularnonaukowych artykułów i rozdziałów w książkach (W. Wojewoda, A. Chlebicki, A. Ronikier, D. Karasiński) o różnorodnej tematyce.

Wystawy grzybów (W. Wojewoda, Z. Heinrich, H. Komorowska, A. Cichocka i B. Pleban) były organizowane we współpracy z różnymi partnerami jak Katedra Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej, Klinika Toksykologii dawnej AM i Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Krakowie. W 1986 roku wystawa była zorganizowana w klinice Toksykologii przy ul. Kopernika, następna wystawa w 1987 r. w pałacu Potockich w Rynku Głównym, kolejna w 1988 r. w Instytucie Botaniki PAN przy ul. Lubicz, w 1990 r. na dziedzińcu rektoratu byłej Akademii Medycznej przy ul. Św. Anny i ostatnia w 1993 r. w Muzeum Zoologicznym PAN przy ul. Św. Sebastiana. Brak funduszy uniemożliwił organizowanie następných wystaw. D. Karasiński w trakcie pracy nad doktoratem (w latach 2007-2011) uczestniczył w organizacji wystaw grzybów Puszczy Białowieskiej w Białowieży i Hajnówce (Szczepkowski i in. 2008, 2010, 2011). W. Wojewoda, Z. Heinrich oraz H. Komorowska prowadzili poradnię mykologiczną w Klinice Toksykologii Akademii Medycznej w Krakowie (1986 r.).

W. Wojewoda i A. Chlebicki uczestniczyli w audycjach radiowych i telewizyjnych poświęconym grzybom, mykologii i botanice. A. Chlebicki brał udział w takich programach we Wrocławiu, a W. Wojewoda w Krakowie, Katowicach i w Szczecinie, a także w polskiej sekcji radia w Pradze, dla Polaków mieszkających w Republice Czeskiej.